

บทที่ ๓

บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการ เป็นสื่อกลางการติดต่อสื่อสาร

ในระบอบการปกครองตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งผู้บริหารมีอำนาจเด็ดขาด รัฐบาลไม่มีความจำเป็นที่จะต้องติดต่อกับประชาชนมากนัก เนื่องจากการบริหารบ้านเมืองยังไม่สลับซับซ้อนและประชาชนก็ไม่อยู่ในฐานะที่มีสิทธิมีเสียงในการปกครองแต่อย่างใด รัฐบาลจะติดต่อกับประชาชนก็ต่อเมื่อต้องการให้ประชาชนปฏิบัติตามคำสั่งของทางการ เช่น การเก็บภาษี เท่านั้น การบริหารบ้านเมืองจึงเริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เพราะระบอบการพัฒนาของสังคมสูงขึ้นกว่าเดิม ทำให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของการติดต่อกับประชาชนมากขึ้น เพราะเกิดความจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนได้เข้าใจหรือตระหนักต่อหน้าที่ของตนในฐานะพลเมือง เพื่อจะได้ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการช่วยพัฒนาประเทศให้มากขึ้น และเห็นความสำคัญของหนังสือพิมพ์ที่จะเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยให้บรรลุผลดังกล่าว รัฐบาลจึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการหนังสือพิมพ์ไทย และช่วยให้กิจการหนังสือพิมพ์ขยายตัวและมีการสื่อสารขอเท็จจริงให้มากขึ้น หนังสือพิมพ์ซึ่งเริ่มโดยเอกชนชาวต่างประเทศ โดยปกติไม่อาจหาข่าวจากแหล่งข่าวราชการได้ เนื่องจากข้าราชการไม่กล้าให้ข้อมูลหรือข่าวใด ๆ เพราะมีความเกรงกลัวว่าเมื่อหนังสือพิมพ์ตีพิมพ์แล้ว จะนำความเสื่อมเสียมาให้ ชาวเกี่ยวกับราชการที่หนังสือพิมพ์เอกชนนำไปลงในระยะแรกจึงมักมีการคลาดเคลื่อน ทำให้ราชการต้องคอยแถลงแก่ชาวกันอยู่เนื่อง ๆ อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ที่ดำเนินการหรือได้รับความสนับสนุนจากรัฐบาลนั้น ก็เป็นแต่เพียงสื่อกลางจากรัฐบาลไปสู่ประชาชนเท่านั้น หนังสือพิมพ์เอกชนจึงมีความหมายกว่าในแง่การสื่อสารจากประชาชนไปสู่รัฐบาลด้วย เพราะในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งการบริหารกิจการบ้านเมืองเต็มไปด้วยความซับซ้อนและยากลำบากนั้น การจะสื่อความหมายที่ถูกตองจากรัฐบาลไปถึงประชาชนอย่างเกี่ยวไม่เป็นการเพียงพอ ต้องมีการสื่อสารจากประชาชนไปสู่รัฐบาลด้วย จึงจะได้ออกข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินนโยบายหรือดำเนินการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างดองแท้หรือมีประสิทธิภาพมากกว่า

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางซึ่งสามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง เพราะสามารถพิมพ์ได้จำนวนมากและส่งไปทั่วโลกเท่าที่การคมนาคมจะไปถึง ทั้งยังมีลักษณะแตกต่างไปจากสื่อมวลชนชนิดอื่น ๆ คือ

- ผู้อ่านสามารถเรียนรู้ข่าวและเรื่องราวได้มากกว่าการฟัง เพราะหนังสือพิมพ์ให้รายละเอียดได้มากกว่าวิทยุในเวลาเท่า ๆ กัน นอกจากนี้ยังสามารถลงรูปภาพ แผนที่โลกาย

- ผู้อ่านสามารถเลือกเวลาอ่านหนังสือพิมพ์ได้ เพราะหนังสือพิมพ์มีตัวอักษรปรากฏอยู่ตายตัว ขณะที่วิทยุหรือโทรทัศน์ส่งเป็นเวลากำหนดไว้โดยเฉพาะ ทั้งผู้อ่านยังสามารถอ่านหนังสือพิมพ์อย่างรวดเร็วหรือช้า อ่านขาม ๆ หรืออ่านซ้ำขอความใด จะอ่านเมื่อไรและที่ใดก็สามารถทำได้^(๑)

ทั้งนี้ในสังคมสมัยใหม่หรือในสังคมที่กำลังพัฒนาไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ หนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อกลางที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในสังคมซึ่งต้องการพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประชาธิปไตย ก็จะต้องเห็นได้จากคำยืนยันของ เจมส์ ไบรด์ (James Bryce) ผู้แต่งหนังสือชื่อ (Modern Democracies) ที่กล่าวว่า "หนังสือพิมพ์คือผู้สร้างความเป็นประชาธิปไตย" (It is the newspaper press that has made democracy)^(๒)

ในการพิจารณาบทบาทของหนังสือพิมพ์ไทย ในฐานะของสื่อกลางทางการเมืองตามนัยดังกล่าวมา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๓ ประเด็นคือ

๑. บทบาทในการเป็นสื่อกลางการติดต่อจากรัฐบาลสู่ประชาชน
๒. บทบาทในการเป็นสื่อกลางการติดต่อจากประชาชนสู่รัฐบาล
๓. บทบาทในการเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเอกชนและกลุ่มชนต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สื่อกลางการติดต่อจากรัฐบาลสู่ประชาชน

หนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอตลอดมา จนอาจจะกล่าวได้ว่าหน้าที่ในการเป็นสื่อกลางการติดต่อจากรัฐบาลสู่ประชาชนนี้ เป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานของหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะ

๑. Simmernald E. Lloyd, The Press in Developing Countries, (N.S.W. : Sydney University Press, 1966.) Pp. 15.

๒. James Bryce, Modern Democracies, (N.Y. : Macmillan, 1921.) Pp. 48.

อย่างยิ่งในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์ได้ทำหน้าที่รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การดำเนินงานของรัฐบาลยุคใหม่สู่ประชาชนอยู่ทุกระยะ เป็นการช่วยให้ประชาชนติดตามสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

การรายงานข่าวการดำเนินงานของรัฐบาล นอกจากจะเป็นผลดีในการสร้างความเข้าใจทั่ว ๆ ไป ไปแล้วยังเป็นการป้องกันการทำงานอันมิชอบอย่างลับ ๆ ของรัฐบาล และเป็นการชี้แจงให้ข้าราชการมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนด้วย เพราะตระหนักว่าจะอยู่ในสายตาของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นเสมือนผู้แทนของประชาชนโดยตลอด การเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของรัฐบาลสู่ประชาชนอาจจำแนกได้เป็น ๓ ประเภทดังนี้

ก. เสนอข่าวทางการเมืองที่ประชาชนควรจะได้รู้ หนังสือพิมพ์ในช่วงที่ทำการวิจัยส่วนใหญ่ให้ความสนใจต่อข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมืองหรือของทางรัฐบาลเป็นอย่างมาก ถึงจะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่คณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา หนังสือพิมพ์แต่ละฉบับได้ติดตามข่าวความคืบหน้าของคณะราษฎรมาเสนอต่อประชาชนอย่างแทบไม่ขาดตกบกพร่องและอย่างค่อนข้างเป็นกลาง แม้หนังสือพิมพ์บางฉบับ เช่น กรุงเทพฯเกิดใหม่ จะมีแนวโน้มไปในทางฝ่ายนิยมระบอบเก่า แต่ก็ไม่ได้ถึงกับใช้ความพยายามในการบิดเบือนข่าวหรือมีความหมายอะไรมากนัก ในขณะที่หนังสือพิมพ์ฉบับสำคัญ ๆ เช่น ศรีกรุง หลักเมือง ไทยใหม่ ประชาชาติ เป็นต้น ได้รายงานความเคลื่อนไหวของคณะราษฎร เช่นการประชุมสภาอย่างละเอียด ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการชักชวนให้ประชาชนให้โอกาสและความไว้วางใจแก่รัฐบาล เช่น หนังสือพิมพ์ ศรีกรุง ได้เขียนบทบรรณาธิการแสดงความเห็นใจรัฐบาลในทำนองว่า "รัฐบาลกำลังเหนื่อยเหนื่อย เพื่อให้ได้มาซึ่งโครงการเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์ที่สุด"^(๓) แต่การเป็นสื่อกลางทำนองนี้ ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นการชมรัฐบาลเสมอไป เพราะรัฐบาลทำอะไรไม่ถูกต้อง หนังสือพิมพ์ที่เคยชมก็พร้อมที่จะหักท้วงได้

ในขณะที่เกิดมีภาวะขัดแย้งกันในหมู่ผู้บริหารอันเนื่องมาจากเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม หนังสือพิมพ์ก็ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับเค้าโครงการเศรษฐกิจ ตลอดจนความตึกเห็น ในเรื่องเห็นด้วยไม่เห็นด้วยในหมู่ผู้บริหารอยู่ตลอดมา เมื่อรัฐบาลพระยา

๓. "โครงการเศรษฐกิจ" คอลัมน์กดาบรรณาธิการ , ศรีกรุง, ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

มิโนปรณนิตฺธิ คาคาสังยุบสภา และพระยาพหลพลพยุหเสนาได้ทำการรัฐประหารล้มรัฐบาลพระยามโนนา
 หนึ่ง สือพิมพ์ได้ติดตามข่าวความเคลื่อนไหวเหล่านั้นมาเสนอเป็นอันคับตอเนื่องกัน ตลอดจนได้ชี้บายถึง
 ความคลี่คลายทางการเมือง และความจำเป็นในการทำรัฐประหารครั้งใหม่ให้ประชาชนได้ทราบว่
 เป็นไปเพื่อรักษารัฐสภาและรัฐธรรมนูญ ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยให้รัฐบาลชุดใหม่ได้สื่อสารเจตนารมณ์
 ของตนไปถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวาง เป็นการป้องกันความของใจที่อาจจะเกิดขึ้นในหมู่ประชาชน
 ที่ไม่ใคร่ชาวสารอย่างถูกต้อง กรณีขบถบวรเดช เป็นอีกกรณีหนึ่งที่หนึ่ง สือพิมพ์ได้ทำหน้าที่รายงานขอเท็จ
 จริงอย่างเข้มแข็ง ประชาชาติได้ส่งผู้สื่อข่าวไปติดตามข่าวคืบหน้าของการรบอย่างค่อนขวางใกล้ชิด และ
 ได้รายงานข่าวอย่างละเอียด ในขณะที หลักเมือง ตีพิมพ์ฉบับพิเศษ ในระหว่างที่มีการสู้รบ

โดยทั่วไปแล้วข่าวจากทางราชการที่ปรากฏในหนึ่ง สือพิมพ์ สมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปก
 ครองไม่ค่อยมีการคลาดเคลื่อนเท่าสมัยก่อน เพราะรัฐบาลได้ตั้งกรมโฆษณาการสำหรับแถลงข่าวขึ้น
 นอกจากนั้นหนึ่ง สือพิมพ์สามารถสัมภาษณ์บุคคลที่รับผิดชอบ โดยอ้างเป็นแหล่งข่าวได้ ปกติหนึ่ง สือพิมพ์
 มีสิทธิในการเลือกลงข่าวใด ๆ ที่รัฐบาลส่งให้ตามความเห็นชอบของบรรณาธิการ ยกเว้นคำประกาศต่าง ๆ
 ซึ่งจำเป็นที่ประชาชนจะต้องได้รับทราบ

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเหตุการณ์บางตอน หนึ่ง สือพิมพ์ก็อาจถูกนับให้เป็นผู้สื่อคำโฆษณา
 ขวบนเื่อจากรัฐบาลไปสู่ประชาชนได้เหมือนกัน เช่น ในสมัยหลวงพิบูลสงคราม ซึ่งมีนโยบายสร้างชาติ
 นิยม ได้ออกรัฐนิยมฉบับต่าง ๆ ให้ประชาชนปฏิบัติตามและเรียกรองเชิงบังคับให้หนึ่ง สือพิมพ์ทุกฉบับลง
 ประกาศรรัฐนิยมเหล่านั้น (๔) ซึ่งเป็นการเรียกรองให้ประชาชนทำตามนโยบายทางวัฒนธรรมของรัฐบาล
 เช่น สวมหมวก ใสผ้าถุง เลิกกินหมาก ฯลฯ (๕) แม้ว่าหนึ่ง สือพิมพ์ส่วนใหญ่จะไม่เห็นควย แต่ก็ไม่กล้า
 คัดค้านหรือวิพากษ์วิจารณ์แต่ประการใด เพราะรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามมีอำนาจเด็ดขาดมากในขณะนั้น

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ในฐานะพันธมิตรของญี่ปุ่นอย่างเป็นทางการ
 สิทธิในการเสนอข่าวทางการเมืองของหนึ่ง สือพิมพ์ได้ถูกตัดทอนลงไปอย่างมาก รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์
 ว่า การเสนอขอความใด ๆ ที่เป็นข่าวอุกุศล มีโทษถึงประหารชีวิต (๖) ชาวสารการเมืองทุกชนิด ต้อง
 นำไปให้กรมโฆษณาการตรวจลงพิมพ์ ข่าวการเมืองในขณะนั้น จึงมักเป็นข่าวที่ได้รับจากฝ่ายอักษะโดย

๔. สนใจไปรกอาน, ประชาชาติ, ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๗.

๕. "ธรรมวาที", (นามแฝง), ประชาชาติ, ๑๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๔.

๖. ประชาชาติ, ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๕.

การปิดบังการดำเนินงานของรัฐบาลใด ๆ แม่ว่าจะเป็นผลดีต่อรัฐบาล แต่ก็ก็เป็นผลดีในระยะสั้น เพราะเมื่อชาวที่รัฐบาลนั้น ๆ ปกปิดไว้ไหลออกมาเป็นสภาพข่าวลือต่าง ๆ ย่อมมีผลให้ประชาชนเกิดความไม่ไว้วางใจในพฤติกรรมของรัฐบาลนั้น ๆ ทั้งเช่นที่ผ่านมาก็คือ การที่รัฐบาลห้ามลงรายละเอียดเกี่ยวกับการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือรายละเอียดเกี่ยวกับกรณีกบฏพระยาทรงสุรเดช (กบฏวังหลวง) เพราะเท่ากับเป็นการสร้างความเคลงใจต่อรัฐบาลให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชนที่มีความสนใจในปัญหาของบ้านเมือง และทำให้ประชาชนเหล่านั้นรู้สึกว้าวุ่นใจต่อรัฐบาลที่ทำลายสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาล อันเป็นเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ดังที่ ฮาโรลด์ อัสกี โกลกลาวไว้ในหนังสือชื่อ A Grammar of Politics ว่า "ประชาชนที่ปราศจากซึ่งข่าวสารที่เชื่อถือได้ ย่อมปราศจากซึ่งเสรีภาพขั้นพื้นฐานไม่วันใดก็วันหนึ่ง" (A people without reliable news is sooner or later, a people without a basis of freedom) (๘) การที่หนังสือพิมพ์ไทย ในช่วงที่ทำการวิจัยได้พยายามเลือกข่าวสารที่เชื่อถือได้มาเสนอต่อประชาชนอยู่พอสมควร จึงเป็นความพยายามในการพิทักษ์เสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนด้วย

ข. การติดตามสอบถาม และสัมภาษณ์บุคคลในคณะรัฐบาล นอกจากการคอยติดตามข่าวความเคลื่อนไหวและการปฏิบัติงานของรัฐบาล และพิจารณาเลือกข่าวที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนลงพิมพ์แล้ว หนังสือพิมพ์ยังเป็นฝ่ายริเริ่มได้ (โดยไม่ต้องรอให้รัฐบาลเป็นฝ่ายให้ข่าว) กับการติดตามขอสัมภาษณ์บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบในคณะรัฐบาล ตลอดจนคอยสอบถามการดำเนินงานของรัฐบาลในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชน แต่รัฐบาลยังไม่ได้แถลงออกมาแน่นอน การเสนอข่าวเหล่านั้นนอกจากจะเป็นการช่วยให้รัฐบาลติดต่อกับประชาชนใกล้ชิดยิ่งขึ้น ยังเป็นการผูกมัดรัฐบาลให้รับผิดชอบต่อสิ่งที่ได้แถลงหรือที่ได้แสดงทัศนคติออกไปอีกด้วย

หนังสือพิมพ์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้ทำหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนี้มากพอสมควร เช่น ได้ลงคำสัมภาษณ์ของพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีหลายครั้งด้วยกัน นอกจากนั้นยังได้ติดตามสัมภาษณ์ผู้นำทางการเมืองคนอื่น ๆ เช่น สัมภาษณ์พระยาทรงสุรเดช ซึ่งเพิ่งลาออกจากราชการ เพราะมีผู้กล่าวหาหาว่าเป็นเผด็จการมากเกินไป เป็นต้น บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่เห็นได้เด่นชัดคือ ในสมัยของ

๘. Harold Joseph, Laski, A Grammar of Politics, (5th ed.) (London: George Allen Unwin, 1967) Pp. 147-8.

หลวงพิบูลสงคราม เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ อุบัติขึ้นในยุโรป และรัฐบาลหลวงพิบูลสงครามประกาศนโยบายเป็นกลาง หนังสือพิมพ์ ศรีกรุง ได้สัมภาษณ์หลวงพิบูลสงคราม เพื่อเป็นการขอคำยืนยันเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในครั้งนี้^(๑๐) หรืออย่างกรณีที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งลงชื่อเสนอญัตติในสภาให้ยกบทเฉพาะกาล ซึ่งเป็นชาวที่อยู่ในความสนใจของประชาชนในขณะนั้นมาก เพราะหากสภาฯรับหลักการกึ่งที่มีผู้เสนอ ย่อมหมายถึงว่าสิทธิที่ประชาชนจะเลือกตั้งผู้แทนราษฎรโดยตรง ต้องถูกกักกันต่อไปอีก ประชาชาติ ได้ส่งนักหนังสือพิมพ์ไปสัมภาษณ์พระยามานว. ราชเสวี ประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อท่านผู้นั้นปฏิเสธที่จะให้สัมภาษณ์ ประชาชาติ จึงได้ขอสัมภาษณ์พระสุธรรมวินิจัย ประธานสภาผู้แทนราษฎรชั่วคราวแทน ท่านผู้นี้ได้ให้ความเห็นว่า

...ไม่ควรขยายบทเฉพาะกาลต่อไปอีกและหวังว่า

คณะราษฎรคงยึดถือตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้แก่ราษฎร

ทั่วประเทศและปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญนั้น... (๑๑)

ซึ่งตกลงบทสัมภาษณ์ที่ให้ความเห็นทำนองนี้ ย่อมเป็นการผูกมัดและหาเสียงไปในตัวว่า สภาไม่ควรรับหลักการกึ่งกล่าว

หลังจากที่สงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุดลงลง และเหตุการณ์ได้เปลี่ยนไปเป็นว่า แท้จริงแล้วการเข้าเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น ไม่ใช่ความต้องการของมหาชน เพราะขบวนการเสรีไทยได้ดำเนินงานได้ติดต่อตามญี่ปุ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนส่วนใหญ่ซึ่งไม่รู้เบื้องหลังทางการเมืองมาก่อนต่างพากันงุนงง หนังสือพิมพ์จึงได้ทำหน้าที่รายงานข้อเท็จจริงให้ประชาชนได้ทราบ โดยได้ติดตามสัมภาษณ์บุคคลสำคัญที่มีบทบาทเกี่ยวกับการดำเนินงานของขบวนการเสรีไทย เช่น หลวงประดิษฐมนูธรรม เพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานของเสรีไทยเท่าที่ผ่านมาให้ประชาชนได้ทราบ และเพื่อให้นานาชาติได้ตระหนักว่าคนไทยส่วนใหญ่ไม่ยินยอมที่จะเป็นฝ่ายญี่ปุ่นแต่อย่างใด รวมทั้งชี้แจงประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลหลังสงครามและปัญหาที่ประชาชนต้องการคำตอบ การทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในแง่นี้ จึงควรนับว่าเป็นผลดีต่อการพัฒนาทางการเมือง ก็จึงเห็นได้จากคำของหนังสือพิมพ์ สัจจา ที่ว่า

๑๐. กุ, ประชาชาติ, ๕ ตุลาคม ๒๔๘๒.

๑๑. กุ, ประชาชาติ, ๖ ตุลาคม ๒๔๘๒ และ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๓.

...การที่ท่านรัฐบุรุษอาวุโสให้สัมภาษณ์ครั้งนี้
นับว่ามีประโยชน์มาก เพราะจะเป็นเครื่อง
ระงับความกังวลใจของประชาชน ในปัญหาเรื่อง
การเงินและอื่น ๆ... (๑๒)

ค. การให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในยามจำเป็น หน้าที่นั้นแม่คุณ เนิิน ๆ ไม่น่าจะเป็นหน้าที่
ของหนังสือพิมพ์ แต่เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นสถาบันที่อาจจะมามีอิทธิพลต่อมติของมหาชนมาก หนังสือพิมพ์
จึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบต่อส่วนรวมซึ่งบางครั้งอาจมีความสำคัญเหนือ เสรีภาพของหนังสือพิมพ์
เองก็ได้ โดยเฉพาะในประเทศซึ่งสถาบันทางการเมืองยังไม่มั่นคงอย่างประเทศไทย การให้ความร่วมมือ
มือกับรัฐบาลในช่วงเวลาที่เป็นวิกฤตการณ์หรืออาจนำไปสู่วิกฤตการณ์เพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศย่อม
จำเป็นอยู่มาก หนังสือพิมพ์ไทยในช่วงที่ทำการวิจัยได้กระทำหน้าที่ดังกล่าวที่สำคัญ ๆ ก็มี เช่นหลังการ
เปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ หนังสือพิมพ์บางฉบับได้ถือโอกาสโจมตีระบอบเก่าอย่างรุนแรง พระยา
มโนปกรณนิติธาดาเกรงว่า จะเกิดความระส่ำระสายขึ้น จึงมีประกาศไปยังหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ "ให้งด
โฆษณาความเห็นที่จะเป็นเครื่องเสียดสีระหว่างพวกราษฎร์กับเจ้า" ซึ่งหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ก็ให้ความ
ร่วมมือในอันที่จะคบหาความรุนแรง ซึ่งจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อฝ่ายกษัตริย์นิยม หรืออย่างกรณี
กรรมการรกรางเตรียมนัดหยุดงานหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่นาน หนังสือพิมพ์ก็ให้ความ
ร่วมมือกับรัฐบาล ตามที่รัฐบาลขอร้องว่า อย่าลงข่าวในเชิงที่จะเป็นการชี้ช่องทางให้กรรมกรสร้างความ
ปั่นป่วน ในขณะที่สถาบันทางการเมืองของประเทศยังอยู่ในความไม่มั่นคง ทั้งหนังสือพิมพ์พยายามเป็น
ผู้ไกลเกลี่ยข้อขัดแย้งดังกล่าวด้วย แสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

กรณีเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีแนวโน้มเป็น
คอมมิวนิสต์ สร้างความหวุ่นวิตกและความรู้สึกสับสนในหมู่ประชาชน หนังสือพิมพ์ได้ช่วยลงคำแถลงของ
รัฐบาลพระยามโนฯ เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด (๑๓) และเมื่อพระยาพหลฯ ยึดอำนาจคืนจากรัฐบาลพระยา
มโนฯ แล้วก็ได้ขอร้องหนังสือพิมพ์ ไม่ให้หนังสือพิมพ์พ้อฟื้น เรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ

๑๒. เสนอ สารสนอง, "คำสัมภาษณ์นี้มีประโยชน์", ดีใจ, ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘.

๑๓. ศรีกรุง, ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๖.

สาระสำคัญของแถลงการณ์กล่าวไว้ :- "ขอให้ประชาชนพลเมืองทั้งหลายจงวางใจเสียเถิดว่า
ทรัพย์สินสมบัติตลอดจนชีวิตจะปลอดภัยอยู่เสมอ คณะรัฐบาลมิได้คิดจะทำลายหรือคิดให้เกิดความไม่
สงบ หรือความระส่ำระสายแต่ประการใด"

และพระบรมราชวินิจฉัยขึ้นมาอีก (๑๔) หนังสือพิมพ์ก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

การให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในยามจำเป็นที่เห็นได้ชัดคือประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นในสมัยก่อนและระหว่างสงครามมหาเอเชียบูรพา สมัยก่อนที่สงครามคงคลาจะลุกลามมาถึงไทย หนังสือพิมพ์ฉบับสำคัญ ๆ ได้ประกาศยืนหยัดถึงนโยบายเป็นกลางตามนโยบายของรัฐบาลระยะแรก ซึ่งต้องการหลีกเลี่ยงสงครามอย่างแข็งขัน แต่เมื่อญี่ปุ่นบุกไทย และไทยต้องกลายเป็นพันธมิตรญี่ปุ่น หนังสือพิมพ์ก็อาจทำอย่างอื่นได้ นอกจากร่วมชะตากรรมกับรัฐบาล เพื่อช่วยรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศชาติ และการอยู่รอดของหนังสือพิมพ์เอง แมว่าจะมีนักหนังสือพิมพ์บางคนไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลก็ตาม

หลังจากสงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุดลง หนังสือพิมพ์ได้รับการขอร้องจากรัฐบาลชุดม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ให้ลงข่าวและความเห็นไปในทางแสดงประชามติว่าประชาชนไม่ต้องการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นแต่อย่างใด เพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรยอมรับและไม่เรียกร้องค่าเสียหายจากไทยในฐานะของประเทศแพ้สงคราม ซึ่งหนังสือพิมพ์ก็ได้กระทำด้วยความเต็มใจจึงจนได้รับคำชมเชยจากรัฐบาล

การที่รัฐบาลต้องขอความช่วยเหลือจากหนังสือพิมพ์ในยามจำเป็นอยู่เสมอ แสดงว่าสถาบันหนังสือพิมพ์ได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของมวลชนอยู่ไม่น้อย ส่วนการที่หนังสือพิมพ์ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลนั้นนอกจากจะเป็นเพราะหนังสือพิมพ์ได้พิจารณาเห็นถึงความจำเป็นในการรักษาความสงบและผลประโยชน์ส่วนรวมแล้ว หนังสือพิมพ์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการอยู่รอดของตนด้วย เพราะหนังสือพิมพ์จะดำเนินการอย่างเป็นปกติได้ก็ต่ออาศัยความร่วมมือหรืออย่างน้อยหนึ่งความคุ้มครองจากรัฐบาลด้วยเหมือนกัน ในบางครั้งหนังสือพิมพ์จึงอาจให้ความร่วมมือกับรัฐบาลมากเกินไปจนดูเหมือนกับว่าเป็นเครื่องมือของรัฐบาลมากกว่าที่จะพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน ซึ่งจะได้ออกมาดังในโอกาสต่อไป

๒. สื่อกลางการติดต่อจากประชาชนไปสู่รัฐบาล

การพัฒนาทางการเมือง นอกจากจะต้องอาศัยการเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองจากฝ่ายปกครองไปยังประชาชนอย่างเปิดเผยและถูกต้องมากที่สุดเท่าที่จะทำได้แล้ว ยังต้องอาศัย

๑๔. ศรีภานุ, ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๖.

พระยาพหลฯ ได้กล่าวไว้ว่า "ข้าพเจ้าขออย่าอีกครึ่งหนึ่งว่าเมื่อรัฐบาลไม่ปรารถนาจะให้แต่ละคนเรื่องเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐฯ และพระบรมราชวินิจฉัยเรื่องเค้าโครงการนั้นแล้ว เราช่วยกันปล่อยให้ล้มเสียที่เถิด เพื่อเห็นแก่ความสงบสุขของบ้านเมือง."

การถ่ายทอดความเห็นและความต้องการของประชาชนมาสู่ฝ่ายปกครองควย เพื่อให้ฝ่ายปกครองไกรถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายถูกปกครองควยลักษณะดังกล่าวนี้ เรียกว่า เป็นการสื่อสารไปมาถึงกันทั้งสองทาง (Two way Communication) ซึ่งมีผลให้เกิดความเข้าใจ และการผนึกกำลังทางสังคม (Social cohesion) อย่างแท้จริง ทั้งนี้ หน้าที่ของการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) ประการนี้ จึงมีส่วนสร้างบรรยากาศทางสังคมอันเหมาะสมสำหรับการพัฒนาประเทศ (๑๕)

หนังสือพิมพ์ของไทยในฐานะที่เป็นสื่อสารมวลชนชนิดเดียวที่มีเจ้าของและดำเนินการเป็นเอกชน (รวมทั้งอยู่ใต้วัยการสนับสนุนจากประชาชน) ย่อมอยู่ในวิสัยที่จะเป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับรัฐบาลได้มาก ทั้งโดยการออกสืบหาข่าวและขอให้จจริงควยตนเอง เพื่อนำปัญหาความเดือดร้อนหรือสิ่งที่คิดว่าประชาชนต้องการ มาเผยแพร่ให้รัฐบาลไกรรับรู และโดยการลงพิมพ์ความเห็นหรือคำร้องเรียนของประชาชนที่ส่งผ่านทางหนังสือพิมพ์ หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ในแง่นี้อาจจะจำแนกไกร ๓ ประการคือ

ก. การตีพิมพ์พจนหมายหรือบทความที่ประชาชนส่งมา หนังสือพิมพ์ในช่วงที่ทำการวิจัยหลายฉบับไกรเปิดคอลัมน์สำหรับพจนหมายจากประชาชนถึงหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะ มีประชาชนเขียนแสดงความเห็นเป็นประจำ เช่นเมื่อมีข่าวว่ารัฐบาลจะจัดพิมพ์หนังสือบรมราชวินิจฉัยเคาโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรมแจกจ่ายแก่ประชาชน นายวันนรินทร์ ภาสคิ ไกรเขียนพจนหมายไปลงหนังสือพิมพ์เสนอว่าควรงกแจกหนังสือพระบรมราชวินิจฉัยโครงการเศรษฐกิจ แก่ราษฎรโดยให้เหตุผลว่า ถ้ามีผู้ไม่เห็นควยกับพระราชวินิจฉัยแล้วอาจจะทำให้เกิดความไม่เลื่อมใสและเทิกทูนพระมหากษัตริย์เทาควร (๑๖)

๑๕. เกษม ศิริสัมพันธ์, "สื่อมวลชนกับการพัฒนาทางการเมือง" ใน อมร รัชศาสตร์ (เรียบเรียง); ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ (พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๐๘) หน้า ๕๐.

๑๐ ธันวาคม ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๖.

...ธรรมคาพระมหากษัตริย์แห่งรัฐ รมบุญไม่มีรัฐ รมบุญก็ไกรอื่นที่จะเผยแพร่พระราชดำริอย่างไกรราชการไกรจักทำเช่นนั้นไกรเป็นทางนำมาซึ่งประโยชน์เลย เพราะลักษณะความเห็นทั้งหลายที่ปวง (ซึ่งเป็นการไกรแยงควยแล้ว) ที่จะมีคนเห็นพองควยทุก ๆ ผู้ทุก ๆ นามยอมมีไกรแน.....

การไกรละ เวนเผยแพร่พระราชดำริ ของพระมหากษัตริย์นั้นแหละ เป็นทางไกรยที่ควรที่สุด เพราะจะเป็นเหตุไกรรัชชาพระยามหากษัตริย์ให้พลเมืองมีความเคารพนบนบคเป็นอาจิดไม่ขาดสาย.

และภายหลังจากที่นายวินทร์ ภาษิต ผู้เขียนจดหมายดังกล่าวถูกจับกุม ในข้อหา
ยุยงให้ประชาชนกระด้างกระเดื่องและคู่มือรัฐบาลและข้าราชการแผ่นดิน โดยได้เขียนบทประ
พันธ์ชื่อ "ไทยไม่ใช่ทาส" ออกจำหน่ายและแจกจ่ายแก่ประชาชน (มีใจความสำคัญโจมตีการ
เก็บเงินรัฐูปการ ซึ่งทำให้คนยากจนเดือดร้อน เพราะไม่มีเงินเสียให้ ต้องทำงานชกใช้แทน)
จนในที่สุดนายวินทร์ ภาษิต ต้องถูกตัดสินจำคุก ๒๐ ปี ๘ เดือนนั้น ได้มีประชาชนเรียกร้องต่อ
รัฐบาล ผ่านหนังสือพิมพ์ให้ปลดปล่อยตัวนายวินทร์ ภาษิต เช่น "เอกชนสยาม" เขียนไปลง
หลักเมือง แสดงความไม่พอใจรัฐบาลที่ลงโทษบุคคลที่ทำความดีให้แก่คนส่วนใหญ่^(๑๗) ซึ่ง
หลังจากนั้นนายวินทร์ ภาษิต ก็ได้รับการปลดปล่อย

เหตุการณ์ทางการเมืองที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและหนังสือพิมพ์มากคือ
การยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๑ อันมีสาเหตุเนื่องมาจากการที่
รัฐบาลไม่ยอมรับร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีที่รัฐบาลเสนอ ได้มีประชาชนจำนวน
หนึ่งเขียนจดหมายไปลงใน ประชาชาติ แสดงความเห็นเกี่ยวกับการที่รัฐสภา คัดค้านร่าง
พระราชบัญญัติงบประมาณของรัฐบาล โดยได้โต้แย้งคำพูดของรัฐมนตรีว่าการคลัง เป็นปัญหา ๆ
ไป และได้เสนอความเห็นว่รัฐบาลควรจะได้รับหลักการที่สภาผู้แทนราษฎร เสนอ นำไปแก้ไข
ให้ดีขึ้น การที่รัฐบาลยุบสภาเดี๋ยนั้น กลับจะบังเกิดผลดีกับสภาผู้แทนราษฎรเอง เพราะเป็น
เครื่องแสดงว่า สภาผู้แทนราษฎรได้ตั้งใจกระทำหน้าที่ของตน เพื่อสาธารณะประโยชน์แล้ว^(๑๘)

เหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญอีกกรณีหนึ่ง คือการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้
หนึ่ง เสนอญัตติให้ยุบอายุสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งครบกำหนดแล้ว โดยอ้างเหตุผลว่าประเทศ
ไทยอยู่ในภาวะสงคราม สถานการณ์ทางการเมืองคับขันไม่เอื้ออำนวยให้มีการเลือกตั้งใหม่
ประชาชนหลายคนได้ส่งจดหมายแสดงความคิดเห็นมีทั้งที่สนับสนุนและคัดค้านญัตตินั้น แต่พอ
สรุปได้จากปริมาณผู้แสดงความคิดเห็นว่ส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วย เช่น คณะครูจังหวัดบุรีรัมย์ ๕๒
คน และ พ.อ. พรหมนภา จากนครราชสีมา เสนอให้มีการจัดเลือกตั้งใหม่ แต่จะฝ่ายให้
เหตุผลอย่างมีหลักเกณฑ์^(๑๙) แต่ขอเสนอของประชาชนดังกล่าวไม่เป็นผล เพราะรัฐบาล

๑๗. หลักเมือง, ๑๔ กันยายน ๒๔๗๖.

๑๘. "ร.ม.ส.อศุชยา" (นามแฝง), "ญัตติยุบสภา", ประชาชาติ, ๒๔ กันยายน ๒๔๘๑.

๑๙. กุรายละเอียก, ประชาชาติ, ๕, ๖, ๘, ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๕.

พระวถึงเสด็จรภาพทางการ เมืองในภาวะสงครามมากกว่าที่จะคำนึงถึงการรักษาไว้ซึ่งความ
ศักดิ์สิทธิ์ ของรัฐธรรมนูญ กังนั้นสภาฯ (ซึ่งระยะนั้นฝ่ายรัฐบาลมีเสียงข้างมากหนุน) จึงยอมรับ
ญัตติข้อมุสุมาริกสภาผู้แทนราษฎรออกไปอีก ๑ วาระ

ขอเสนอหรือคำร้อง เรียนของประชาชน ผ่านหนังสือพิมพ์ไปยังรัฐบาลจะมีผลหรือไม่เพียงใดก็ตาม การที่หนังสือพิมพ์ไกลงจดหมายหรือบทความต่าง ๆ กังกล่าว ยอมแสดงให้
เห็นว่าหนังสือพิมพ์ไคพยายามทำหน้าที่ในการ เป็นสื่อกลางของคณอยางที่ดีที่สุดแล้ว การลงจก
หมายหรือบทความของหนังสือพิมพ์ไคเป็นไปอยางใจอวางแมาวจกหมายบางฉบับจะ เป็นการ
โต้แย้งความเชื่อหรือทัศนะหนังสือพิมพ์เองก็ตาม เช่น หนังสือพิมพ์ กรรมกร ไกลงจดหมาย
บางฉบับแสดงความเห็นชอบกับการให้พรรคการเมืองคณะชาติขึ้น ทังที่ กรรมกร ที่ไม่เห็น
ควยกับคณะชาติเพราะมีความเชื่อว่า คณะชาติมีนโยบายไม่สนับสนุนกรรมกร (๒๐) แต่ทังนี้
ไม่ไครวมทัง จกหมายหรือบทความบางฉบับซึ่งหนังสือพิมพ์เห็นว่าอาจนำมาซึ่งความแตกแยกภายใน
ในประเทศภายหลัง

ข. การเสนอขอความตองการ และความเคือครอนของประชาชน

หน้าทังนี้เป็นหน้าทังสำคัญอันหนึ่งของหนังสือพิมพ์ที่จะแสดงความรับผิดชอบตอผลประ
โยชน์ของประชาชนโดยตรง หนังสือพิมพ์ในช่วงที่ทำการวิจัยไคกระทำหน้าทังดังกล่าวไมนอย
ตัวอยางเช่น การลงชาวมาคมกรรมกรรจรวงแหงกรุงสยาม ยนขอรองเรียนตอสภาผู้แทน
ราษฎร (ภายหลังที่พระยาพหลท้าวรัฐประหารครั้งที่ ๒) ไหลงโทษพระยามโนปกรณนิติศาคา
ฐานลงละเมิกตอช รรณญูการปกครองมาตรา ๒, ๖, ๓๖, ๕๖, ๖๑, ๖๓ อันเป็นการนิกกฎหมาย
ลักษณะอาญามาตรา ๑๐๑ หมวด ๒ ฐานพยายามเปลี่ยนแปลงประเพณีการปกครอง โดยเนะ
นำให้พระบาทสมเค็จพระเจ้าอยุ่หัวาปิกสภาผู้แทนฯ หนวงเห็นยวการ เปิดสภาไหลลาชาวมทัง
การงคไชรัฐธรรมนูญบางมาตรา (๒๑) และตอมาไกลงคำแถลงการณของนักศึกษา นิติศาสตร์
แผนกกฎหมาย ซึ่งตองการให้สภาผู้แทนวินิจฉยลงโทษ "บุคคลยูกอและกระทำละเมิกพระราช
กำหนดแหงรัฐธรรมนูญสยาม" โดยให้เหตุผลว่า

๒๐. กรรมกร, ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖.

๒๑. หลักเมือง, ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕.

.... เมื่อใดที่มีการละเมิดรัฐธรรมนูญขึ้นและในเมื่อสภาพและโอกาส
เปิดช่องให้เราทำได้แล้ว เมื่อนั้นเราจะไม่ยอมละเว้นเป็นอันขาด
เราจึงต้องยื่นมือเข้าเกี่ยวข้องกับตามหน้าที่ของพลเมืองที่จงรักภักดีต่อ
ชาติไม่เลือกหรือเห็นแก่หน้าบุคคล และไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลคณะใด ๆ
ทั้งสิ้น.... (๒๒)

นอกจากการลงข่าวที่เป็นความต้องการของประชาชนดังกล่าวแล้ว หนังสือพิมพ์ยังแสดง
ความรับผิดชอบโดยการติดตามเบื้องหลังและความคืบหน้าของข่าวสารเท่าที่จะทำได้ตลอดจนการแสดง
ความคิดเห็นของตนออกมาในรูปของบทนำ หรือบทความ กว้าง อย่างในกรณีข้างต้นหนังสือพิมพ์ไม่ได้เห็น
กว้างทั้งหมด เพราะเป็นเรื่องขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองต่างกัน เข้ามามีส่วนร่วม จึงจะเห็นได้จาก
การที่ กรุงเทพฯ เกลิเมิล ได้เขียนคัดค้านในขณะที่ ประชาชาติ และหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ สนับสนุน
ความคิดของนักศึกษา ภายหลังรัฐบาลเห็นว่าเรื่องจะยุ่งยากต่อไปจึงได้ออกแถลงการณ์ตักเตือนนักศึกษา
ว่าเป็นการกระทำที่ไม่สมควร เรื่องจึงเงียบหายไปไม่มีใครพูดถึงอีก

หนังสือพิมพ์ใดกระตุกให้รัฐบาลเห็นถึงปัญหาความเดือดร้อนของกรรมกรซึ่งบางครั้งเกิด
จากการกระทำของข้าราชการเอง ประมวณวัน ได้ลงข่าว "ความเป็นไม่เบาไม่เมา" กันระหว่าง
กรรมกรขั้วรถรับจ้างกับตำรวจจราจรถึงกับยกพวกตีกัน ตำรวจจราจรผูกพยามาถึงกับตั้งใจว่าจะจับ
กรรมกรรถรับจ้างทั่ว ๆ ไป ประมวณวัน เห็นว่าตำรวจจราจรใช้อำนาจและปฏิบัติหน้าที่ที่เกินขอบเขต
และได้เสนอเรื่องนี้ให้อธิบดีตำรวจ (หลวงอุดมเดช รัศมีพิจารณาหาทางแก้ไข ผลจากการเสนอเรื่อง
ราวของ ประมวณวัน นี้ สมาชิกสภาผู้แทนฯ ได้ตั้งกระทู้ถามผู้รักษาการแทนรัฐมนตรีมหาดไทยในสภา
ซึ่งแม้จะได้รับการตอบเพียงว่า ตำรวจจราจรส่วนใหญ่ได้รับการอบรมดีแล้ว เรื่องที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพียง
เรื่องส่วนตัวมากกว่า (๒๓) อย่างไรก็ตาม การกระทำดังกล่าวคงมีผลให้ตำรวจจราจรต้องระมัดระวัง
การใช้อำนาจมากขึ้น

ตัวอย่างหนึ่งซึ่งแสดงว่าประชาชนศรัทธาในการที่จะใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางในการแสดง
ความเดือดร้อนให้รัฐบาลได้ทราบ คือการที่ชาวนาเกลือจำนวน ๔๐๐ คนจากตำบลบ้านมอ และตำบล

๒๒. (คำแถลงการณ์ของคณะนักเรียนนิติศาสตร์ แผนกกฎหมาย), "มีกฎหมายที่โหดห้ามมิให้รักชาติ",
หลักเมือง, ๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๖.

๒๓. "ชวานฟ้า" (นามแฝง), ใน คอลัมน์ "ปากกาพาไป", ประมวณวัน, ๑๔ สิงหาคม ๒๔๗๕.

นาโสก จังหวัดสมุทรสาคร ได้เดินทางมายัง สำนักงาน ประชาชาติ เพื่อร้องเรียนความเดือดร้อนของ
คนรวม ๘ ขอ ทอหลวงนฤเบศร์ มาฉิต รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และอธิบดีกรมสรรพสามิต
ซึ่งรัฐบาลได้ตอบข้อข้องใจของชาวนาเกลือเป็นข้อ ๆ ไป เช่น ข้อที่ว่าชาวนาไม่สามารถนำเกลือออก
ขายนอกเขตทำให้พวกคนเคื่อนร้อนเพราะขาดรายได้ที่ควรได้ รัฐบาลแนะนำให้นำเกลือไปขายให้รัฐบาล
เสียเอง และเมื่อชาวนาเกลือร้องเรียนว่ารัฐบาลควรทำการขนส่งเกลือเอง รัฐบาลแถลงว่าไม่มีงบประมาณเพียงพอ
เมื่อชาวนาเกลือขอให้เพิ่มราคาเกลือเพราะชาวนาต้องทำการขนส่งเอง รัฐบาลผลักดัน
ว่าขอให้มีการวางโครงการเสียก่อน (๒๔)

เมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพาสิ้นสุดลงใหม่ ๆ ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากภาวะ
ข้าวขาดแคลนแพงคั้นโดยทั่วไป ชาวนาเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด และ ไทยใหม่ ก็ไถ่ลงชาว
และบหน้าคิดคดคั้นเป็นเวลาหลายวันเรียกร้องให้รัฐบาลให้ความช่วยเหลือชาวนาโดยเร็วเพราะค่า
ครองชีพสูงขึ้น ชาวนามีรายได้จำกัดควรช่วยให้ชาวนามีรายได้สูงขึ้นกว่าเดิม (๒๕)

นอกจากการติดตามข่าวความเดือดร้อนและความต้องการของประชาชนมาลงเป็นประจำ
ตลอดจนการเขียนหน้าสนับสนุนแล้ว หนังสือพิมพ์บางฉบับยังเปิดคอลัมน์สำหรับเขียนถึงปัญหาที่ประชาชน
ของประสมอยู่ เช่น คอลัมน์ "ปากกาพาไป" โดย "ชวานฟ้า" (นามปากกา) ใน ประมวลวัน, "ปรับ
ทุกข์" โดย วิสาสะ (นามปากกา) ใน ไทยใหม่, "เสียงกรรมกร" ในหนังสือพิมพ์ กรรมกร, "ลิขิตถึง
บ.ค." ใน ไทยใหม่ ฯลฯ แสดงว่าหนังสือพิมพ์ได้ให้ความสนใจต่อปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน
อย่างสม่ำเสมอ

ค. การให้ข้อเสนอแนะในสิ่งที่เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อประชาชน

นอกจากการเสนอข่าวคราวความเดือดร้อนของประชาชนแล้ว หนังสือพิมพ์ยังอาจเสนอ
ความคิดเห็นต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน แต่เป็นปัญหาที่ประชาชนยังไม่เรียกร้อง หรือ
รัฐบาลมองข้ามไป เพราะอยู่ไกลตัวเกินกว่าที่จะล่วงรู้ หนังสือพิมพ์ซึ่งอยู่ใกล้ชิดประชาชนกว่าและมีหน้า
ที่ในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนอยู่แล้วย่อมอยู่ในวิสัยที่จะ สอดส่องปัญหาต่าง ๆ ไต่อย่างกว้าง
ขวาง และเห็นอกเห็นใจ ปัญหาที่หนังสือพิมพ์กล่าวอยู่เสมอ คือ ปัญหาของชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของ

๒๔. ประชาชาติ, ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๒.

๒๕. ดู, ไทยใหม่, ๓, ๔, ๕, ๖, ๑๓, ๑๕, ๑๘, ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้พาดหัวข่าวหน้า ๑ :
(ของวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๒) รัฐบาลเจ้าข้า เกยวันกำลังหนาวจัด ของทุกอย่างแพง
แต่ชาวสารถูก ชาวนาไม่มีผ้าหมกกันหนาว เมื่อไรหนอชาวจึงจะเป็นผ้า กว่าดีว่าจะ สุกงาก็ใหม่....

ประเทศ เช่น เรียกร้องให้รัฐบาลให้ความช่วยเหลือชาวนาทางอื่นซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชาวนามากกว่าการลกดักคานา ซึ่งปฏิบัติมาตามพระราชบัญญัติลกดักคานา พ.ศ. ๒๔๗๕ ตลอดจนได้ขอร้องให้กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ร้องเรียนขึ้นมาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน (๒๖)

สุวัณภูมิ ในสมัยสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้เสนอให้ราชการจัดตั้งองค์การขึ้นสอบสวนบุคคลที่ร่ำรวยอย่างผิดสังเกตในเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา และได้เสนอมาตรการลงโทษว่า

....หากเขาแข็งแรงไม่ไคว่าเงินของเขามีขึ้น เพราะมีสิทธิ์มีรัชเหม้ม และโดยสุจริตแล้ว กรุณาปรับเป็นของแผ่นดินให้หมก เป็นการลงโทษที่ทำการคาชาติไทยให้แตกสลาย..... (๒๗)

เนื่องจากรัฐบาลหลวงพิบูลฯ ในครั้งนั้นไม่ให้ความสำคัญของหนังสือพิมพ์และมติมหาชนขอเสนอของ สุวัณภูมิ จึงไม่ปรากฏผล แต่ก็เท่ากับเป็นการชี้ให้ประชาชนเห็นว่าอะไรควรเป็นอย่างไร เมื่อปลายสงครามมหาเอเชียบูรพาอันเป็นระยะที่ รัฐบาลพลเรือนต้องประสบกับปัญหาข้าวของขึ้นราคา รัฐบาลได้หาทางแก้ไขปัญหาโดยการควบคุมราคาสินค้าและทำการค้าเสียเอง ไทยใหม่ ได้วิจารณ์ในเชิงไม่เห็นด้วยว่า การกระทำของรัฐบาลจะช่วยให้การค้าขายภายในดีขึ้นได้แต่อย่างใด แต่กลับเป็นการแย่งราษฎรค้าขาย และหากำไรจากราษฎร ไทยใหม่ ได้เสนอให้ราษฎรขายเองและรัฐบาลเก็บภาษีจากการค้าซึ่งจะไม่เป็นการขูดรีดจากประชาชนที่ไม่มีส่วนในการค้าเลย (๒๘)

ผลจากการเสนอความเห็นนี้ รัฐบาลได้สั่งยุบบริษัทจังหวัด และเลิกผูกขาดสินค้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลพลเรือนชุด นายควง อภัยวงศ์ พังเสียงหนังสือพิมพ์ และหนังสือพิมพ์ประสบความสำเร็จ

นอกจากปัญหาใกล้ตัวที่ใกล้กลาวมาแล้ว หนังสือพิมพ์ยังได้มีส่วนแสดงความคิดเห็นที่ก้าวหน้า เพื่อความเจริญของชาติบ้านเมืองในประเด็นที่ยังอาจอยู่ไกลตัวอีกด้วย เช่น หนังสือพิมพ์ สุภาพสตรี ได้เสนอรัฐบาลในที่ประชุม ณ วังสวนกุหลาบว่า รัฐบาลควรเปิดโอกาสให้สตรีไทยได้มีโอกาสรับใช้ประเทศชาติเท่าผู้ชายไทยบ้าง เช่น เปิดโอกาสให้สามารถมีอาชีพทนายความ ผู้พิพากษา ข้าราชการหลวง เป็นต้น เพราะปรากฏว่าขณะนี้สตรีไทยได้รับการศึกษาสูง ๆ ในวิชาการแทบทุกแผนก (๒๙) นอกจากนี้ หนังสือพิมพ์ยังเสนอให้เห็นถึงขอบบพรองของเทศบาล อันเกิดจากสมาชิกบางส่วนไม่มีความ

๒๖. ประชาชาติ, ๒๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕.
๒๗. ๒๑๗๕" (นามแฝง), "ว่าคนหัวเงินคือผู้รายคาชาติ", สุวัณภูมิ, ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖.
๒๘. บทนำ, ไทยใหม่, ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗.
๒๙. ประชาชาติ, ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๒.

รัฐในการปฏิบัติหน้าที่มากเพียงพอ และประการสำคัญคือยังขาดความรู้สึกรับผิดชอบ ในงานซึ่งได้รับมอบหมายให้ทำ (๓๐)

การเสนอความเห็นต่อรัฐบาลในสิ่งที่ประชาชนไม่ใ้ค่านึงถึงนั้น เป็นความจำเป็นสำหรับประเทศ ซึ่งพลเมืองส่วนใหญ่ยังมีระดับการศึกษาไม่สูงพอที่จะเห็นหรือเข้าใจถึงปัญหาบางอย่าง หนังสือพิมพ์ในสมัยนั้น มีผู้กำเนิงานซึ่งนับว่ามีความรู้ทางการเมืองและคานอื่น ๆ ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) กุหลาบ สายประดิษฐ์ สนิท เจริญรัฐ มาลัย ชูพินิจ ธนวนต์ จาคูประยูร พระสารสาสน์พลขันธ์ ("๕๕๕") พระสารสาสน์ประพันธ์ คำรित ปัทมศิริ สติชัย เสมานิล ฯลฯ จากบทความต่าง ๆ ของบุคคลเหล่านี้และนักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่อื่น ๆ ใ้คแสดงให้ เห็นว่า นักหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ใ้คทำหน้าที่เป็น "ปากเสียง" ทางการเมืองแทนประชาชนเสมือนเป็นผู้แทนราษฎรอีกสถาบันหนึ่งที่ใ้คเียว

๓. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเอกชนและกลุ่มชนต่าง ๆ รวมทั้งเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในสังคมสมัยใหม่ นอกจากจะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างรัฐบาลกับประชาชนอย่างมาก แล้ว ยังต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ ด้วย สังคมจึงจะมีทางพัฒนาไปสู่ความก้าวหน้า และความเป็นอันหนึ่งอันใ้คกันใ้ค หนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อกลางที่ใ้คกว้าง จึงใ้คมีบทบาทในการเป็นสื่อกลาง สำหรับการติดต่อสื่อสารประเภทนี้ด้วยเช่นกัน

ความเห็นต่าง ๆ ที่หนังสือพิมพ์นำไปลง อาจเป็นทั้งของหนังสือพิมพ์เอง หรือจากคนภายนอกสื่อสารไปยังกลุ่มชนกลุ่มอื่น ๆ หรือสาธารณชน ตัวอย่างเช่น นายนรินทร์ ภาสิต ซึ่งชอบแต่งตั้งตัวเองเป็นผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน ใ้คแถลงผ่านหนังสือพิมพ์ว่า ประชาชนที่ใ้คมีความใ้คเคียดแอรอนใจ สามารถนำปัญหาไประบายที่ใ้คใ้คใ้ค พร้อมทั้งใ้คแถลงหลักการทางการเมืองของใ้คใ้ค ๔ ประการคือ

๑. ยึดมั่นในลัทธิราษฎรธิปไตย
๒. ทหารต้องไม่ยุ่งใ้คกับการเมือง
๓. บุคคลใ้คในคณะรัฐบาลใ้คฟังปฏิบัติต่อประชาชนเสมือนใ้คบิคาปฏิบัติต่อบุตร
๔. ไม่ใ้คคั่นวรรณะ (๓๑)

๓๐. กุหลาบ สายประดิษฐ์, "ความคองการใ้คอื่นหนึ่ง", ประชาชาติ, ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

๓๑. ประชาชาติ, ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๐.

นอกจากตัวอย่าง นายอินทร์ ภาชนะแล้ว ปกติก็จะมีคนภายนอกแสดงความดีความเห็น
ของคุณเกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาบ้านเมือง ไปลงในหนังสือพิมพ์เป็นประจำ โดยที่บางครั้งก็มีคนแสดงปฏิ
กิริยาโต้ตอบ แสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นสื่อกลางที่มีผู้ใช้ประโยชน์ทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
อยู่ไม่น้อย

ตัวอย่างที่สำคัญกว่าที่กล่าวมาข้างต้น คือการที่หนังสือพิมพ์ ได้ช่วยประสานรอยร้าว ระหว่าง
รัฐบาลไทยกับชาวจีนในเมืองไทย ทั้งนี้โดยมีเหตุมาจากการที่รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา
บังคับให้โรงเรียนจีนสอนภาษาไทยด้วย กับทั้งยังได้ออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง กำหนดให้คนจีนที่จะ
เข้าเมืองไทยต้องมีอายุ ๑๒ ปีขึ้นไป และอ่านเขียนภาษาไทยได้ด้วย ทำให้รัฐบาลจีนมีท่าทีไม่พอใจและ
หนังสือพิมพ์จีนโคลงขาวเป็นเสียงเดียวกันว่า รัฐบาลไทยขมเหงคนจีนในเมืองไทย^(๓๒) แต่หนังสือพิมพ์
ไทยโคลงบทความชี้แจงให้คนจีนในประเทศได้ทราบถึงความจำเป็นและเหตุผลในการกระทำดังกล่าว
ของรัฐบาล เช่น ไทยใหม่ โคลงลาวว่า

.....อยากให้ชนชาวจีนเห็นความจำเป็นของรัฐบาลสยามให้
มาก และขอให้สังเกตถึงวิปฏิบัติของรัฐบาลอื่น ๆ ทั่วไปใน
สหรัฐ มลายู ชวา ออสเตรเลีย และฟิลิปปินส์เหล่านี้ การ
กวัดขั่นคนจีนเข้าเมือง มีกฎหมายเข้มงวดกว่าสยามเป็นอัน
มาก..... เราเชื่อว่าประกาศประชาชนชาวจีนที่เป็นพหุค
าใหญ่ ๆ และที่มีภูมิสูงย่อมจะเห็นความจำเป็นที่จีนกับไทยต้องมี
ความสัมพันธ์ที่ปรองดองรักใคร่กันอยู่เสมอ....^(๓๓)

ประชาชาติ ได้ปรับความเข้าใจกับปัญหาคนจีนด้วยการอธิบายว่า การที่รัฐบาลออกกฎ
ให้โรงเรียนจดทะเบียนขออนุญาตนั้นเป็นการทำตามกฎหมายสากลซึ่งประเทศต่าง ๆ ได้กระทำกัน ทั้ง
นี้เพื่อความปลอดภัยของชาติและความสงบของประชาชน^(๓๔)

๓๒. หนังสือพิมพ์ ไซนาวิคัลโครนิเกิล ที่ออกในปักกิ่งเขียนไว้ในบทนำเรื่อง "จีนในสยาม" ว่า "การ
ที่รัฐบาลกระทำเช่นนั้นดูประหนึ่งใครจะอวดคณินหารว่าเป็นประเทศที่มีเอกราชสมบูรณ์ อยากจะ
ทำอะไรก็ทำตามใจชอบ" หนังสือพิมพ์จีนในเชียงใหม่และฮองกงถึงกับชักชวนรัฐบาลจีนให้ขึ้นภาษี
ชาวสยามเพื่อไม่ให้พหุคในกว้างตุงและเชียงใหม่พาชาวไทยมาจำหน่าย

๓๓. "สัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับจีน" (บทนำ), ไทยใหม่, ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๘.

๓๔. สนิท เจริญรัฐ, "มิตรภาพระหว่างจีนกับไทย", ประชาชาติ, ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘.

หลักเมือง ของนาย ค. บุญเทียม ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีจุดประสงค์ ในการส่งเสริม ความเข้าใจระหว่างคนจีนและคนไทยโดยเฉพาะ และใค่มุ่งลงข่าวในเชิงสร้างสัมพันธภาพระหว่าง คนจีนและคนไทยตลอดมา ได้ตีพิมพ์ความเห็นของคนจีนในประเทศไทย ซึ่งกล่าวว่าคนได้รับความ สุข ความสบายและกฎหมายไทยให้ความคุ้มครองเสมอภาคกับคนไทยมาเป็นเวลานาน การที่คณะราษฎร ออกพระราชบัญญัติต่าง ๆ นั้น ไม่มีผลกระทบกระเทือนความเป็นอยู่ของคนจีนแต่ประการใด (๓๕)

ภายหลังจากที่ หลักเมือง ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นที่เชื่อถืออยู่ในหมู่มนจีน และหนังสือพิมพ์ อื่น ๆ ได้ลงบทความในเชิงป้องกันมิให้ต่างชาติทำอันตรายต่อไทยแล้ว ท่าทีที่แข็งกร้าวของรัฐบาลจีนได้ อ่อนลงและต่อมาได้ส่งคณะข้าหลวงโภคกิจมาเยือนไทยเพื่อสร้างความเข้าใจอันดี ได้ตกลงทำสัญญาประ ราชไมตรีและการค้าฉบับใหม่ รวมทั้งยอมรับว่าคนจีนในเมืองไทยได้รับสิทธิและความคุ้มครองเป็นอย่างดี ยกเว้นคนจีนชั้นต่ำเท่านั้นที่ยังอยู่ในสภาพอดัดคด ความซุนของหมองใจจึงยุติลงได้โดยที่หนังสือพิมพ์มี ส่วนช่วยอยู่มาก

นอกจากนี้แล้ว หนังสือพิมพ์ไทยก็ยังได้ทำหน้าที่ในการตอบโต้การลงข่าวอย่างผิด ๆ พลาด ๆ ของหนังสือพิมพ์ในต่างประเทศที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความเสียหายต่อประเทศ ไทยได้ เช่น เมื่อหนังสือพิมพ์ สเตรทไทม์ ของสิงคโปร์ลงข่าวที่ได้จากหนังสือพิมพ์ เคดิเอกสเปรส ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ซึ่งเสด็จไปต่างประเทศ ได้ทรงปรึกษากับอังกฤษถึงการที่จะตั้งงบประมาณสำหรับกองทัพเรือใหม่ของไทย เพราะทรงเกรงว่าญี่ปุ่น และคนไทยฝ่ายที่นิยมญี่ปุ่นอาจนำประ เทศไทยไปสู่การเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นได้ ประชาชาติ ได้แถลงโต้ตอบว่าข่าวนี้เป็นข่าว "โกหก" โดยให้เหตุผลว่าเป็นไปไม่ได้ที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงให้สัมภาษณ์เช่นนั้น เพราะย่อมทรง เข้าใจในฐานะของพระองค์ที่ ประชาชาติ ยังได้แสดงความเห็นต่อไปว่า เคดิเอกสเปรส คงมีอคติ ต่อญี่ปุ่นมาช้านาน เพราะมีการลงข่าวในเชิงให้ร้ายญี่ปุ่นเสมอมา เช่น ข่าวว่ามีจารบุกรุกญี่ปุ่นอยู่ที่สิงคโปร์ และญี่ปุ่นกำลังวางแผนจะสร้างฐานทัพเรือที่พม่า (๓๖)

หรืออย่างกรณีที่ประเทศไทยเรียกร้องคืนแคนอินโคจีนบางส่วนคืน จากฝรั่งเศสซึ่งมีผลให้อัง ฤษและอเมริกาแสดงท่าทีไม่ไว้วางใจ เพราะไม่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงสถานะเดิม และคิดว่าไทยจะ

๓๕. หลักเมือง, ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕.

๓๖. "สมัยเล่นชาวโทหก" (บทนำ), ประชาชาติ, ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗.

โชก้าดังบังคับโดยได้รับความสนับสนุนจากญี่ปุ่น พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร แห่ง ประชาชาติ ได้แก้ คำกล่าวหาที่ว่า ไทยไม่ได้เรียกขงโดยวิธีโชก้าดัง แต่เป็นการเรียกร่องดินแดนคืนอย่าง "ละมุนละม่อม" และโคซี่แจงให้เห็นถึงสิทธิที่ไทยมีเหนือดินแดนดังกล่าวนั้น และกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทางดินแดนครั้งนี้ไม่ใช่การเปลี่ยนสถานะเดิมเพราะจะมีลักษณะเช่นเดียวกับที่อเมริกา เขาดินแดนของอังกฤษสร้างฐานทัพเรือในเกาะอินเดียนตะวันตกเช่นกัน ในเรื่องญี่ปุ่นจะก้าวเข้ามามีบทบาทในการเจรจานั้น พระองค์ วรวงศ์ ไคซี่แจงว่า ที่เป็นดังนี้เพราะการกระทำของไทยดังกล่าว "เป็นเรื่องของลัทธิมนุษยธรรมและคำร้องขอสมควรร ชาติที่มาเกี่ยวข้องของจึงสนใจ" (๓๗)

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หนังสือพิมพ์ก็ยังอาจเข้าไปมีบทบาทในการ เป็นสื่อกลางให้ชาติอื่น ๆ ได้รับความทันทันใด ซึ่งหนังสือพิมพ์ไทย เช่น ประชาชาติ ได้มีบทบาทในค่านี้อยู่ไม่น้อย

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์ไทยได้แสดงบทบาทในการ เป็นสื่อกลางการติดต่อให้สังคมได้อย่างกว้างขวาง แม้ว่าจะเป็นที่ยากที่จะวัดผลถึงผลสำเร็จที่ได้จากการกระทำเหล่านี้ แต่ก็อาจจะกล่าวได้ว่าหากขาดหนังสือพิมพ์หรือหนังสือพิมพ์ไม่ได้ทำหน้าที่นี้อย่างเพียงพอแล้ว การพัฒนาทางการเมืองและสังคมของเราก็คงจะเป็นไปอย่างกระท่อนกระแท่นมากกว่าที่เป็นอยู่มาก การที่หนังสือพิมพ์ไม่ได้ประสบความสำเร็จในการสื่อสารมากไปกว่านี้ ไม่ได้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องของฝ่ายหนังสือพิมพ์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังมีสาเหตุมาจากลักษณะความคืบหน้าของประเทศเองด้วย กล่าวคือ เนื่องจากคนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งมีรายได้น้อย หนังสือพิมพ์จึงไม่สามารถกระจายไปอย่างแพร่หลาย เมื่อเทียบกับประเทศที่พัฒนามากกว่า หนังสือพิมพ์คงแพร่หลายอยู่เฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ เท่านั้น ประชาชนชนบทไม่มีโอกาสทราบข่าวสารทางการเมืองเพียงพอ "ทำให้ขาดความสนใจในกระบวนการทางการเมือง และทำให้หมติของกลุ่มชนที่แสดงออกมาไม่มีน้ำหนัก หรือเป็นปากเสียงของคนทั้งชาติ" (๓๘)

นอกจากนี้แล้ว หนังสือพิมพ์ไทยจะเป็นสื่อในการสร้างความรู้สึกร่วมในทางการเมืองของประชาชน หรือมีบทบาทในการพัฒนาการเมืองมากน้อยเพียงไรนั้นยังขึ้นอยู่กับนโยบายและการปฏิบัติของ

๓๗. "ไวยากร" (พระองค์เจ้าวรวงศ์ไวยากร) ใน คอมดัมน์ "โชขาว", ประชาชาติ,

๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓.

๓๘. กระทบ หองธรรมชาติ, "ปัญหาการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนา", ใน อมร รัชชาติ, เรื่องเดิม หน้า ๘๓.

รัฐบาลท้องถิ่นสี่พิมพ์ด้วย ตามที่ปรากฏนั้นรัฐบาลแต่ละสมัยมุ่งแต่จะรักษาเสถียรภาพทางการเมือง
ระยะสั้น ๆ มากกว่าที่จะคิดถึงการพัฒนาทางการเมืองระยะยาวโดยให้หนังสือพิมพ์มีส่วนร่วม จึงได้
พยายามจำกัดบทบาทหนังสือพิมพ์ ทั้งการออกพระราชบัญญัติควบคุมการขอร้องแกมบังคับ และการควบคุม
โดยตรง ตลอดมากระนั้นหนังสือพิมพ์ในช่วงที่ทำการวิจัยก็ได้ตระหนักถึงหน้าที่ของตน และพยายามเข้าไปมี
บทบาทดังกล่าวเท่าที่จะสามารถทำได้โดยไม่ไต่ยอมเป็นเพียงแค่เครื่องมือของรัฐบาล หรือสื่อกลางใน
การให้ความบันเทิงเท่านั้น.